

Гернага Юрій Омелянович

студент 5-го курсу інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ УСТАНОВ У ДЕТЕРМІНАЦІЇ РЕЦИДИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

В Україні розвиваються та створюється нова система державних установ, шляхом реформування старих, їх удосконалення та перетворення у більш ефективні. Серед них чільне місце посідають кримінально-виконавчі установи.

За інформацією на сайті Державної кримінально-виконавчої служби станом на 1 вересня 2016 року, в Україні налічувалось 148 установ Державної кримінально-виконавчої служби та 589 підрозділів кримінально-виконавчої інспекції. Ще 29 установ знаходяться на території Донецької та Луганської областей. На той час в кримінально-виконавчих установах всього трималося приблизно 60771 особа, з них 1552 особи відбувають покарання у вигляді довічного позбавлення волі.

Загальна мета таких закладів – це виправлення особи, яка вчинила кримінально-протиправне діяння. На сьогодні існує проблема із досягненням такої мети. В даному контексті можна поставити також питання і про ефективність їх функціонування, про досягнення цілей визначених у КВК. Саму ж рецидивну злочинність можна розглядати як різновид вторинної злочинної діяльності [4, с. 320].

Г.М. Чернишов в рамках свого дослідження проаналізував дані майже за 8 років і прийшов до наступних висновків: у період з 2005 р. по 2009 р. рівень злочинів, вчинених особами, що раніше вчиняли злочин, мав сталий характер, а питома вага коливалась у межах 24-26,6%. З 2010 р. спостерігалось суттєво збільшення рівня цих злочинів: у 2010 р. – 96 830 злочинів (29,8%); 2011 р. – 147 585 (46,2%); 2012 р. – 138 310 (48,8%). Якщо порівняти 2005 р. та 2011 р., то абсолютне число злочинів збільшилось більше, ніж у двічі: з 72 940 до 147 585 злочинів. Приблизно вдвічі збільшився і їх відносний показник: з 24% до 46,2%.

У середньому майже кожен другий серед виявлених осіб, які раніше вже вчиняли злочин, на момент учинення нового злочину мав не зняту або непогашену судимість: 2005 р. – 24 784 особи (19,4% до всіх осіб, що вчинили злочин); 2006 р. – 22 983 (10,7%); 2007 р. – 24 086 (11,25%); 2008 р. – 24 140 (11,6%); 2009 р. – 25 140 (11,85%); 2010 р. – 27 706 (12,2%); 2011 р. – 35 828 (15,9%); 2012 р. – 34 003 (17,4%) [3, с. 158].

Самі ж злочинці, які вчиняють дії, які є заборонені законом, після проходження різного роду установ виконання покарань повинні

ступити на шлях виправлення і після цього не вчиняти нових правопорушень. Проте, незважаючи на це, такі особи і в подальшому вчиняють злочини після відбуття покарання, а в багатьох випадках і під час виконання покарань. Згодом, виходячи на свободу, особи також і несуть певну кримінальну субкультуру у суспільство, схиляючи таким чином інших громадян до неналежної поведінки. Отож, існує ряд проблем в даній сфері. До таких можна віднести: неналежне матеріально-технічне забезпечення, адже всім відомо, що умови в таких закладах є невідповідними згідно із встановленими нормативами. Це полягає і у невідповідності кількості осіб у камерах, і у не якісному харчуванні, відсутності нормального кондиціонування повітря, відсутності відповідної кількості засобів гігієни і т.д. [2, с. 215].

Як часто зазначається у кримінологічній літературі в ув'язнених осіб є проблеми психологічного характеру, оскільки особа, яка потрапляє зі звичного йому середовища в досить закритий простір, це безумовно впливає на психологію, часто таким людям потрібна допомога психолога, який не лише б проводив психологічну підтримку, але й доводив до даних осіб їхню протиправну поведінку, та вказував на морально-етичні засади суспільства.

Сукупність всіх цих проблем в кримінально-виконавчих установах і породжує рецидивну злочинність. Слід зауважити про проблеми працевлаштування таких осіб, адже це теж зумовлює вчинення нових злочинів.

Внаслідок цього у місцях позбавлення волі, як уже було зазначено, з'явилася своєрідна субкультура, яка і докорінно змінює осіб, які потрапляють у такі місця. Особи починають спілкуватися відповідними жаргонними висловами, переймають кримінальний досвід у інших засуджених та психологічно налаштовуються на вчинення нових злочинів не лише після відбування покарання, але й під час нього.

КВК передбачає ресоціалізацію особи, залучення до оплачуваної трудової діяльності, дотримання відповідного режиму та інше [1]. Проте на практиці трудова діяльність в таких установах є низькооплачуваною, таким чином особа немає можливості для задоволення своїх потреб.

Покращення умов існування даних осіб, зміна їх побуту, надання відповідного харчування та проведення соціально-адаптивної роботи, позитивно вплинуло б не лише на зменшення злочинності у самих установах, але і за їх межами.

Існують також і загальносоціальні фактори, які також мають вплив на місця позбавлення волі. До прикладу: війна в країні, зниження рівня заробітних плат, соціальних стандартів та інші негативні чинники впливають на рівень рецидивної злочинності, в тому числі й у кримінально-виконавчих установах. Негативними є також явища поширення наркотичних засобів у таких установах, недотримання порядку визначеного інструкцією, існування певних «зон», які є

непідконтрольні адміністрації установ, а контролюються кримінальними авторитетами, лідерами. Негативним є високий рівень латентності злочинів, приховування реальної кількості злочинів у таких установах, не достатність адміністративного впливу і ресурсу для вирішення цих проблем.

Проблемним залишається також питання адаптації даних осіб у суспільство, адже несучи своєрідну субкультуру знижується рівень загальної освіченості громадян та рівень правосвідомості.

Слід зазначити також про право на правову допомогу засуджених, які не завжди мають можливість скористатися ним, а в деяких випадках особи – не до кінця розуміють суспільну небезпечність своїх діянь. Отож, для засуджених необхідно, мати можливість вивчати правові норми, і це б сприяло зміні в позитивну сторону поведінки особи та запобігання вчиненню нових злочинів підвищенню правої культури, правосвідомості. Якщо вести мову про рівень освіти в таких осіб, то слід відзначити, що він є низьким. У більшості засуджених немає базової освіти, інколи вони у таких установах навчаються, їм проводяться відповідні заняття, і це відіграє дуже позитивну роль на вихованню і розвитку таких людей.

Отже, важливе місце в попередженні злочинності в системі державних установ займають кримінально-виконавчі органи. Проте враховуючи умови в місцях позбавлення волі можна зробити висновок, що вони й є одним із факторів рецидивної злочинності.

Список використаних джерел

1. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003р. № 1129-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
2. Батиргарєєва В. С. Рецидивна злочинність в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми : монографія / В. С. Батиргарєєва. — Х. : Право, 2009. — 215 с.
3. Чернишов Г. М. Кримінологічна характеристика рецидивної злочинності в Україні: аналіз сучасного стану / Г. М. Чернишов // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції: науковий збірник. — 2017. — № 6. — Т. 1. — С. 156-160.
4. Чернишов Г. М. Вторинна злочинна діяльність: можливі напрямки кримінологічного дослідження / Г. М. Чернишов // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 19 травня 2017 р.) у 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г. О. Ульянова. — Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. — С. 319-322.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чернишов Г. М.